

1. Sammanfattning

Slottets byggnadshistoria

Strömsholm är bildat vid en sammanslagning av två byar Hornby och Säby i Snevringe härad, Kolbäcks socken, som hade rötter i järnåldern.

I början på 1500-talet blev Gustav Vasa genom arv ägare till en närliggande gård. Genom förnyade arvsskiften och förvärv av flera gårdar i de omgivande bygderna skapades ett ansevärt godscomplex kring Strömsholm.

Vid mitten av 1500-talet lät Gustav Vasa uppföra ett fast stenhus som fick namnet Strömsholm, säkerligen uppkallat efter strömmarna som bildas i ån kring dom ursprungligen tre holmarna.

Gustav Vasa dog 1560 och Strömsholm blev därefter Katarina Stenbocks änkesäte. Hon dog 1621 och därefter, mellan 1630-1640, ingick kungsgården i Gustav II Adolfs gemåls, drottning Maria Eleonoras, änkesäte.

Nya slottet uppförs, men blir inte färdiginnrett

Hedvig Eleonora (Karl XII:s farmor) fick, vid bröllopet 1654 av sin make Karl X, Strömsholms kungsgård som morgongåva.

Sex år efter bröllopet dog Karl X.

Hedvig Eleonora gav Nicodemus Tessin d.ä. i uppdrag att uppföra ett nytt slott på det gamla stenhusets grund- och källarmurar.

Byggnadstiden varade 1672-81 och blev endast färdigställt till det yttre. Flera timmerbyggnader uppfördes väster om borggården för betjäningen och uppvakningen. Tre av dom, byggnaden för Äldfru, Pager och Vårdshus står kvar än idag.

Drottningen flyttade aldrig in i sitt nya slott.

Istället blev, en av de två fristående flyglarna, den södra s.k. Drottningbyggnaden, änkedrottningens och den kungliga familjens bostad, (sonen Karl XI och hans gemål Ulrika Eleonora d.y).

Huvudbyggnaden var liksom idag en tvåvånings rektangulär huskropp, med fyra kvadratiska trevåniga hörntorn och borggården i väster var omgiven av två tvåvånings fristående flygelbyggnader som hade stora likheter med huvudbyggnaden. Flyglarna, som numera är borta, var timrade medan huvudbyggnaden utgörs av putsat tegel. Byggnaderna var från början vitmålade med rött spåntak.

Huvudbyggnadens östfasad har en mittrisalit i tre våningar, som kröns av en kupol med överljus från en lanternin, i vilket slottskapellet är inrymt.

Slottet, med sin stramhet och sparsamhet i fråga om utsmyckning, är ett av vårt lands bäst bevarade slottsbyggnad i karolinsk barock.

Det är i stort sett bevarat i ursprungligt skick både vad gäller exteriör och rumsindelning. I mycket är Strömsholms slott en förenklad version av Drottningholms slott som också uppfördes åt Hedvig Eleonora vid den här tiden. Båda är ritade av Tessin d.ä.

Karl XI och hans gemål Ulrika Eleonora och deras barn, tillbringade mycket tid på sitt favoritställe Strömsholm. Karl och Ulrika dör 1693 resp. 1697. Hedvig Eleonora dör 1715 och tre år senare stupar Karl och Ulrikas son, Karl XII.

I över femton års tid stod slottet övergivet.

På 1730-talet fick Carl Hårleman i uppdrag av Ulrika Eleonora (Karl XII:s syster) att leda inredningsarbetena på slottet. Några av slottets rum fick stucktaklister, golvfriser och sandstensspisar. Slottskapellet inreddes.

Viss utvändigt upprustning gjordes, de blyspröjsade fönsterbågarna byttes ut mot träspröjsade med större glas. Slottets spåntak ersattes med rödmålad plåt. Troligtvis förenklades samtidigt den norra fasaden genom att en segmentgavel togs bort, (spår av den har hittats under putsen).

Vid drottningens död 1741 avstannar arbetet med slottets inredning. Den enda inredning som blev färdigställt under denna tid var slottskapellet. En ny köksbyggnad "Stenköket" uppfördes sydväst om slottet.

Slottet bebos då och då

Först 1766, efter drygt 20 år, togs arbetet med inredningen upp igen under ledning av Carl Fredrik Adelcrantz och Jean Eric Rehn. De fick uppdraget av Gustav III:s gemål Sofia Magdalena som fick Strömsholms slott i bröllopsgåva av ständerna 1766. Det är under den här tiden som slottets huvudsakliga inredning och förnämsta rum tillkommit i rokokostil med inslag av klassicism.

Gustav III med sin gemål och sitt hov drog därefter då och då med häst och vagn eller sjövägen (Mälaren) till Strömsholm.

1792 blev Gustav III skjuten varefter Sofia Magdalena bytte ut Strömsholm mot Ulriksdal. Istället tillföll Strömsholm slott sonen Gustav IV Adolf.

Glest mellan kungliga besök

Därefter gjordes glesa besök av kungligheter. I samband med att Gustav IV Adolf besökte Strömsholm inför en fältmanöver gjordes en upprustning av kungens sängkammare 1799.

På tidigt 1800-tal revs de båda flygelbyggnaderna. På mitten av 1800-talet moderniseras slottskapellet, det fick en karaktär åt det teatrala hållet med vitt, guld och röd sammet.

Arméns ridskola flyttar in i slottsbyggnaden

Från 1868-1968 har arméns ridskolas lärare och elever bebott slottets rum utom den kungliga sviten på bottenvåningen som då var avstängd.

Då ridskolan flyttade in ställdes krav på värme och sanitet. Rummen kompletterades med innanfönster. 1700-talsspisar byttes ut mot kakelugnar, torrtoaletter ställdes in på övervåningen.

På 1920-talet ersattes torrtoaletterna med vattentoaletter både på botten- och övervåning. Slottet elektrifierades 1910-18.

I början av 1920-talet fick slottet ett nytt vindfång, ritat av slottsarkitekt Nordenskjöld.

Vid slutet av 1930-talet installerades centralvärme, ledningar högs in i väggarnas yttermurar.

Väggmålningarna i kinesiska matsalen av Bolander konserverades en bit in på 1930-talet.

I mitten av 1940-talet upprustades rikssalen och väggarna dekorerades med Ehrenstrahls djurmålningar. År 1968 upphör arméns rid- och körskola varefter slottet åter stod tomt.

Visningsverksamhet och uthyrning

På 1970-talet skedde en upprustning av interiören efter den militära tiden. Slottet öppnades för visningsverksamhet i syfte att skildra den kungliga användningen på 1700-talet. Väggarna i bottenvåningen vitmålades för att få en neutral bakgrund till de målningar som hängdes här.

Exteriört fick slottet nytt svart plåttak i början av 1970-talet. Vid mitten av 1970-talet restaurerades slottskapellet, golvbjälklaget förstärktes och interiören återställdes till ursprungligt skick, (1730-tal). Rikssalen började användas till musikaftar och konserter.

Under 1980-talet gjordes en fasad-, fönster- och takrenovering med traditionella material och metoder.

På 1990-talet gjordes en omfattande interörrenovering, under slottsarkitekt Björn Normans ledning. Syftet var att komplettera och återställa den kungliga våningens

rumssamband, eldstäder, tapeter och färgsättningen på snickerier samt att förbättra miljön för slottsförvaltningens personal och framför allt återställa rum till den militära tiden.

1998 invigdes ett museum i slottets källare. Museet visar de iordningställda källarvalven, samt en tillvaratagen byggnadsdel, antagligen från någon av de rivna flyglarna.

Slottets äldsta historia och parkens förändringar skildras i text och bild på utställningsskärmar.

På 2000-talet gjordes åtgärder för att tillgodose behovet av utrymningsvägar.

Idag används slottet för visningsverksamhet och museum, rikssalen hyrs ut för konserter och slottskapellet används fortfarande för kyrklig verksamhet.

Kulturhistoriska värden

Slottet har mycket välbevarade fasta inredningar i form av snickerier, originaltapeter, golv, taklister, öppna spisar som vittnar om byggnadens drygt 300-åriga historia.

Ett särskilt högt kulturhistoriskt värde har drottningens sängkammare med fint formad alkov, snickerier i vitt och guld, röda sidendamasttapeter som till viss del är ursprungliga.

Stort värde har också den kinesiska matsalen som har franskinspirerade väggmålningar med fåglar, frukter och gurlanger utförda av dekorationsmålaren Lars Bolander. Även bildkonst och enklare möbler som sängstommar finns bevarade.

Anläggningens helhetskaraktär berättar än idag för besökaren om den karolinska tidens arkitektur och kungliga byggenskap och om den 100-åriga militära användningen. Den berättar också om hästens obrutna närvaro i Strömsholm sedan vasatiden, då för avel- och uppfödning och sedan som militär ridskola. Hästtraditionen förs idag vidare med ridutbildning och hästsjukhus.

Målsättning

Målsättningen skall vara att bevara byggnaden för överskådlig tid.

Åskådliggöra den obrutna traditionella kopplingen till hästverksamheten som slottet har.

Det värdefullaste från slottsanläggningens olika perioder skall lyftas fram, såsom:

Det fasta stenhuset på 1500-talet
Barockslottet på 1680-talet
1700-tals inredningen
Arméns rid- och körskola 1868-1968

Samverka för fortsatt utveckling av områdets
hästverksamhet och visningsverksamheten i slottet och
att öka antalet besökare inom slotts- och parkområdet.

Byggnaden skall underhållas kontinuerligt med material
och metoder anpassade efter byggnadens egenart och
kulturhistoriska värden.